

بررسی وضعیت نیروی کار فارغ التحصیل دوره‌های آموزش عالی طی سالهای ۸۱-۱۳۷۶

صفورا عباسی^۱

چکیده

اشتغال و بیکاری نیروی انسانی یکی از مهمترین مسائل جوامع انسانی معاصر است که در کشورهای در حال توسعه با توجه به عدم توازن ساختارهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی آنها نقش و سهم قابل توجهی را در میزان استمرار فرایند توسعه بر عهده دارد. بیکاری یا عدم اشتغال نیروی انسانی آثار زیانبار مختلف و متنوع اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و امنیتی را در پی دارد. بیکاری دانش‌آموختگان عالی کشور که مهمترین بخش سرمایه انسانی قلمداد می‌شوند، طبعاً دارای آثار و تبعات مضاعف و پیچیده‌تر و زیانبارتری در حیات اجتماعی کشور است. نخست به دلیل آنکه سهم قابل توجهی از منابع انسانی و مادی محدود کشور، صرف تربیت این گروه می‌شوند و در درجه بعدی اینکه طی دهه‌های اخیر به نحو فزاینده‌ای، سطح پیشرفت و توسعه هر کشور تحت تأثیر نحوه استفاده از سرمایه انسانی قرار گرفته‌است و دانش‌آموختگان آموزش عالی مظهر و نمونه اعلا سرمایه‌های انسانی جامعه محسوب می‌شوند.

در سالهای اخیر، ایران با رشد روزافزون نیروی انسانی تحصیل کرده مواجه بوده است، برخی از این تحصیل کردگان وارد بازار کار گردیده و مشغول به کار شده یا به خیل بیکاران جویای کار پیوسته‌اند و برخی دیگر در جمعیت غیر فعال باقی مانده‌اند. در این راستا بررسی

آماري وضع فعاليت تحصيل كردگان آموزش عالي ضروري به نظر مي‌رسد تا بتوان از يك سو عملکرد آموزش نيروي انساني را ارزيابي نمود و از سوي ديگر جهت رفع مسائل مربوط به نيروي انساني تحصيل کرده برنامه‌ريزيهاي لازم را انجام داد.

در اين مقاله براي بررسي وضع فعاليت فارغ‌التحصيلان آموزش عالي از روش توصيفي استفاده شده است، بدین صورت که با استفاده از نتايج طرح آمارگيري از ويژگيهاي اشتغال و بيکاري خانوار مرکز آمار ايران طی سالهاي ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۱ روند تغييرات شاخصهاي عمده نيروي کار براي اين قشر از جامعه مورد بررسي قرار گرفته است.

مقدمه

نيروي انساني يکي از عوامل سه گانه توليد است که در کنار دو عامل ديگر، يعنی منابع طبيعي و سرمايه، نقش ويژه‌اي در توليد ايفا مي‌کند. اگر چه هر يک از عوامل سه گانه توليد در جای خود داراي اهميت هستند و نقش و تأثير هيچکدام را نمی‌توان انکار کرد، اما نيروي انساني يا منابع انساني نسبت به ساير عوامل توليد از اهميت خاصي برخوردار است، زيرا وظيفه ترکيب ساير عوامل توليد (مديريت) را نيز به عهده دارد.

بنابر اين آموزش و تربيت نيروي انساني متخصص بايد يکي از اهداف نظام آموزش هر کشور در مسير توسعه باشد، ليکن آموزش و تربيت نيروي انساني بايد به گونه‌اي باشد که فارغ التحصيلان نظام آموزشي در هر سطحی به راحتی بتوانند جاياگاه خود را در بازار کار بيانند و به عنوان يک عنصر مولد وارد جريان کار و توليد شوند.

بازار کار ايران، در سالهاي اخير شاهد رشد روزافزون نيروي انساني تحصيل کرده بوده است که در اين زمينه افزايش درصد کساني که به خيل بيکاران جويای کار می‌پيوند قابل توجه می‌باشد. در اين راستا بررسي آماری وضع فعاليت تحصيل كردگان آموزش عالي ضروري به نظر مي‌رسد تا بتوان از يك سو عملکرد آموزش نيروي انساني را ارزيابي نمود و از سوي ديگر جهت رفع مسايل مربوط به نيروي انساني تحصيل کرده برنامه‌ريزيهاي لازم را انجام داد.

طرح آمارگيري از ويژگيهاي اشتغال و بيکاري خانوار با هدف عمده تعيين نرخ فعاليت و نرخ بيکاري در سطح کشور، نقاط شهری و روستايی، استان، و با اهداف تفصيلی تعيين ويژگيهاي شاغلان و بيکاران، از سال ۱۳۷۶ تا سال ۱۳۷۹ در آبان ماه هر

سال و پس از آن از سال ۱۳۸۰ در ماههای میانی هر فصل با حدود ۱۱۰ هزار خانوار نمونه، توسط مرکز آمار ایران اجرا گردیده است.

در این مقاله، با استفاده از نتایج به دست آمده از طرح مزبور، میزان مشارکت اقتصادی فارغ التحصیلان آموزش عالی، میزان بیکاری، سهم بیکاران فارغ التحصیل در گروههای عمده سنی و رشته های تحصیلی طی سالهای ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۱ مورد بررسی قرار گرفته است. لازم به ذکر است برای سالهای ۱۳۸۰ و ۱۳۸۱ از آمار و ارقام مربوط به آبان ماه آن سال استفاده شده است، تا قابلیت مقایسه با سالهای قبل از آن حفظ شود.

۱- روند تغییرات میزان مشارکت اقتصادی فارغ التحصیلان آموزش عالی^۲

شواهدی تجربی فراوانی وجود دارد که نشان می دهد تصمیمات دانشجویان برای ورود به آموزش عالی تحت تاثیر منافع اقتصادی آینده آنهاست. افراد جامعه با توجه به چند عامل خواهان آموزش بیشتر هستند. به طور ساده این عوامل عبارتند از: هزینه های آموزشی، منافع انتظاری، موقعیت اقتصادی و اجتماعی، توانایی و استعداد، ترجیحات شخصی و زمان. براساس مطالعات انجام شده، دو عامل اساسی هزینه های آموزشی و منافع انتظاری روی فرد، بیشترین تأثیر را دارد و برآیند این دو عامل، نقش مهمی در تقاضا برای آموزش بیشتر دارد. تقاضا برای آموزش عالی اغلب به معنای عرضه نیروی انسانی تحصیل کرده و یا متخصص است که با چند سال تأخیر وارد بازار کار می شوند. نتایج بدست آمده در این بررسی نیز گواهی این امر است. براساس نتایج طرح آمارگیری از ویژگیهای اشتغال و بیکاری خانوار در سالهای ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۱، همواره بیش از ۸۰ درصد فارغ التحصیلان دوره های آموزش عالی از نظر اقتصادی فعال بوده اند، لیکن میزان مشارکت اقتصادی آنان طی سالهای مزبور کاهش یافته واز ۸۹/۷ درصد به ۸۳/۰ درصد رسیده است یعنی ۶/۷ درصد کاهش نشان می دهد.

میزان مشارکت اقتصادی فارغ التحصیلان آموزش عالی به عنوان درصد جمعیت فعال (شاغل و بیکار) فارغ التحصیل آموزش عالی در کل جمعیت فارغ التحصیل آموزش عالی محاسبه شده است.

گزیده مطالب آماری - ۵۸ ————— بررسی وضعیت نیروی کار ...

جدول ۱ میزان مشارکت اقتصادی فارغ التحصیلان دوره‌های آموزش عالی را بر حسب جنس و در نقاط شهری و روستایی طی سالهای مورد بررسی نشان می‌دهد.

۱- میزان مشارکت اقتصادی فارغ التحصیلان دوره‌های آموزش عالی در سالهای ۸۱-۱۳۷۶ (درصد)

شرح	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱
کل کشور						
مرد و زن	۸۹/۷	۸۵/۶	۸۶/۷	۸۶/۲	۸۴/۴	۸۳/۰
مرد	۹۳/۴	۹۱/۵	۹۲/۴	۹۳/۰	۹۱/۰	۹۰/۰
زن	۸۱/۶	۷۳/۹	۷۵/۳	۷۴/۱	۷۲/۴	۷۱/۱
نقاط شهری	۸۸/۹	۸۴/۷	۸۵/۶	۸۵/۲	۸۳/۳	۸۱/۸
نقاط روستایی ...	۹۵/۹	۹۵/۲	۹۵/۷	۹۴/۸	۹۳/۳	۹۱/۷

کاهش میزان مشارکت اقتصادی، بیشتر در بین زنان و در حدود ۱۰/۵ درصد بوده است، به طوری که میزان مشارکت اقتصادی آنان از ۸۱/۶ درصد در سال ۱۳۷۶ به ۷۱/۱ درصد در سال ۱۳۸۱ کاهش یافته است. آنچه مسلم است فارغ التحصیلان دوره‌های آموزش عالی در طی سالهای مزبور بیشتر به جرگه غیرفعالان پیوسته‌اند.

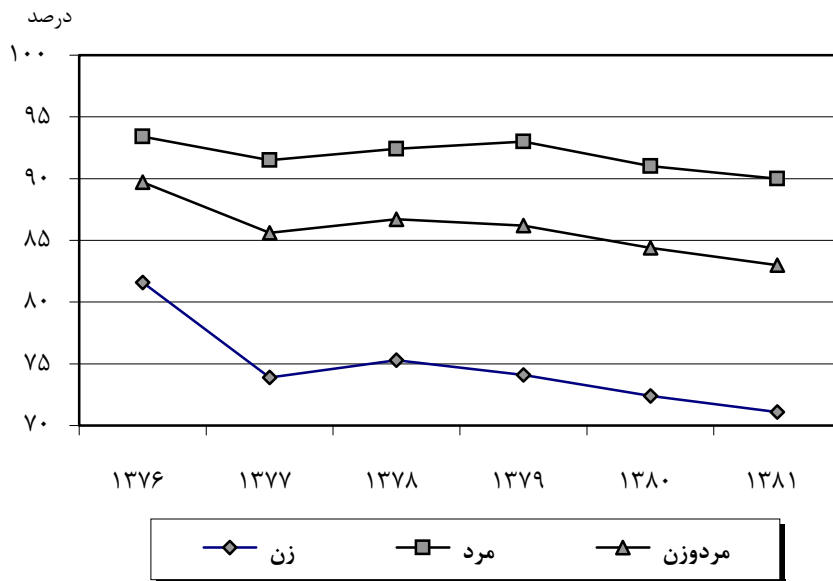
بررسی درصد تغییرات در بین زیرگروههای جمعیت غیر فعال دارای تحصیلات عالی در این سالها نشان می‌دهد، بیشترین درصد افزایش مربوط به جمعیت خانه‌دار دارای تحصیلات عالی می‌باشد که با توجه به نقش نان آوری مردان و نیز محدودیت فرصتهای شغلی زنان نسبت به مردان، به مرور درصد زنان خانه‌دار دارای تحصیلات عالی افزایش پیدا کرده است.

نمودار ۱ روند تغییرات میزان مشارکت اقتصادی زنان و مردان فارغ التحصیل دوره‌های آموزش عالی را نشان می‌دهد.

گزیده مطالب آماری - ۵۸ - بررسی وضعیت نیروی کار...

نمودار ۱ - میزان مشارکت اقتصادی فارغ التحصیلان

آموزش عالی برحسب جنسیت : ۸۱ - ۱۳۷۶

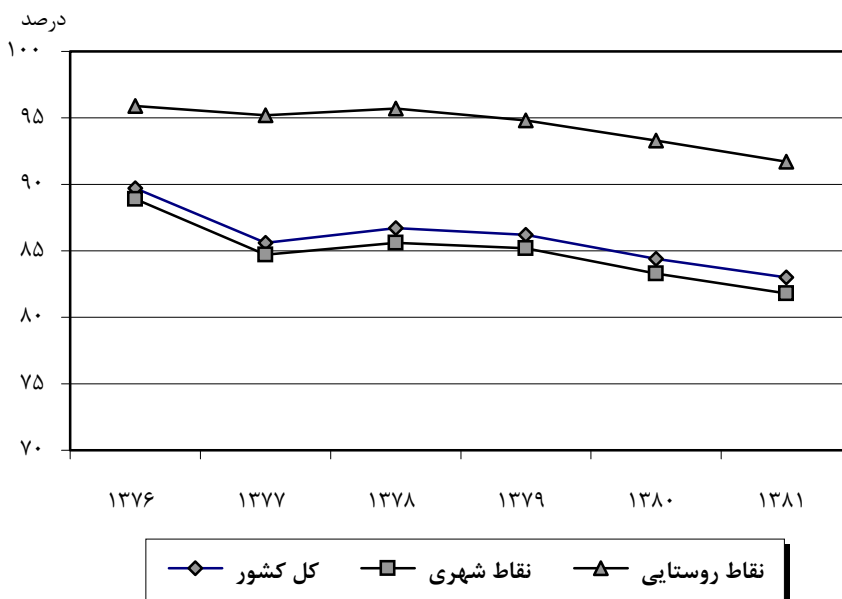
مقایسه میزان مشارکت اقتصادی فارغ التحصیلان دوره‌های آموزش عالی در نقاط شهری و روستایی نشان می‌دهد، این میزان در نقاط شهری همواره کمتر از نقاط روستایی بوده است. همانطور که قبلاً گفته شد، میزان مشارکت اقتصادی روند کاهشی داشته است و این کاهش در نقاط شهری بیش از نقاط روستایی بوده است. میزان مشارکت اقتصادی فارغ التحصیلان دوره‌های آموزش عالی در نقاط شهری با کاهش ۷/۱ درصدی از ۸۸/۹ درصد در سال ۱۳۷۶ به ۸۱/۸ درصد در سال ۱۳۸۱ و در نقاط روستایی این میزان از ۹۵/۹ درصد به ۹۱/۷ درصد کاهش پیدا کرده است (۴/۲ درصد کاهش).

نمودار ۲ روند میزان مشارکت اقتصادی فارغ التحصیلان را در کل کشور، نقاط شهری و نقاط روستایی طی سالهای مورد بررسی نشان می‌دهد.

گزیده مطالب آماری - ۵۸ - بررسی وضعیت نیروی کار ...

نمودار ۲ - میزان مشارکت اقتصادی فارغ التحصیلان دوره های

آموزش عالی کل کشور، نقاط شهری و نقاط روستایی : ۸۱ - ۱۳۷۶

۲- روند تغییرات میزان بیکاری فارغ التحصیلان آموزش عالی^۳

در سال ۱۳۷۶ از فارغ التحصیلان دوره های آموزش عالی که وارد بازار کار شده اند ۶/۵ درصد بیکار بوده اند که در سال ۱۳۸۱ این رقم به ۱۳/۲ درصد افزایش یافته است. همچنین سهم جمعیت بیکار فارغ التحصیل دوره های آموزش عالی در بین کل بیکاران نیز از ۳/۶ درصد در سال ۱۳۷۶ به ۱۱/۱ درصد در سال ۱۳۸۱ افزایش یافته است.

جدول ۲ میزان بیکاری فارغ التحصیلان دوره های آموزش عالی را بر حسب جنس و در نقاط شهری و روستایی طی سالهای مورد بررسی نشان می دهد.

میزان بیکاری فارغ التحصیلان آموزش عالی به عنوان درصد جمعیت بیکار فارغ التحصیل آموزش عالی در کل جمعیت فعال فارغ التحصیل آموزش عالی محاسبه گردیده است.

گزیده مطالب آماری - ۵۸ ————— بررسی وضعیت نیروی کار ...

۲- میزان بیکاری فارغ التحصیلان دوره‌های آموزش عالی ۸۱-۱۳۷۶

شرح	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱
کل کشور						
مرد و زن	۶/۵	۹/۶	۱۱/۱	۱۲/۱	۱۲/۶	۱۳/۲
مرد	۵/۷	۸/۲	۹/۵	۱۰/۰	۹/۱	۹/۲
زن	۸/۶	۱۲/۹	۱۴/۹	۱۶/۸	۲۰/۷	۲۱/۵
نقاط شهری	۴/۶	۹/۰	۱۰/۳	۱۱/۱	۱۱/۸	۱۲/۳
نقاط روستایی ...	۷/۳	۱۴/۲	۱۷/۴	۱۹/۳	۱۹/۵	۱۸/۷

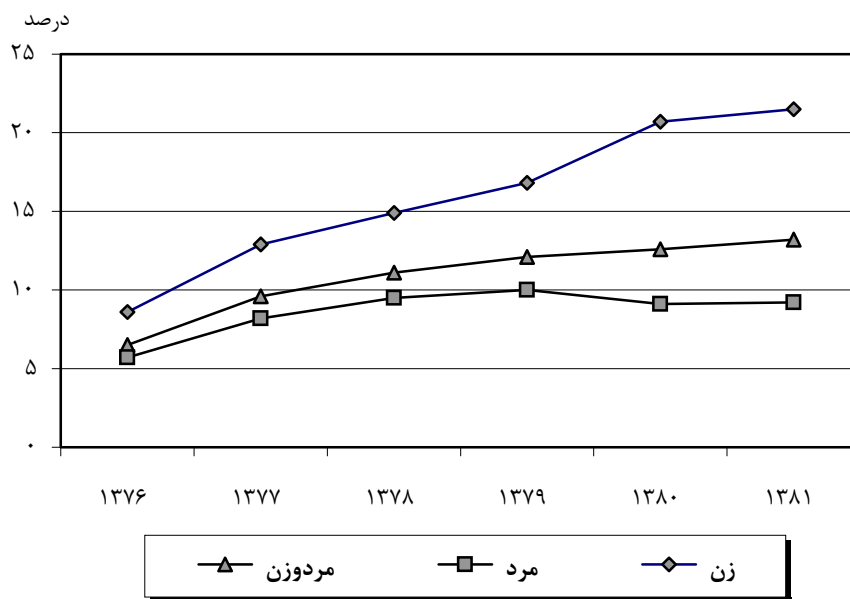
همانگونه که جدول ۲ نشان می‌دهد، افزایش میزان بیکاری در بین زنان بیش از مردان بوده است. نرخ بیکاری مردان از ۵/۷ درصد در سال ۱۳۷۶ به ۹/۲ درصد در سال ۱۳۸۱ رسیده است درحالیکه میزان بیکاری زنان طی سالهای مزبور با ۱۲/۹ درصد افزایش از ۸/۶ درصد به ۲۱/۵ درصد رسیده است.

گزیده مطالب آماری - ۵۸ ————— بررسی وضعیت نیروی کار...

نمودار ۳ روند تغییرات میزان بیکاری مردان و زنان فارغ التحصیل دوره‌های آموزش عالی را طی سالهای مورد بررسی نشان می‌دهد.

نمودار ۳ - میزان بیکاری فارغ التحصیلان آموزش عالی

برحسب جنسیت : ۸۱ - ۱۳۷۶

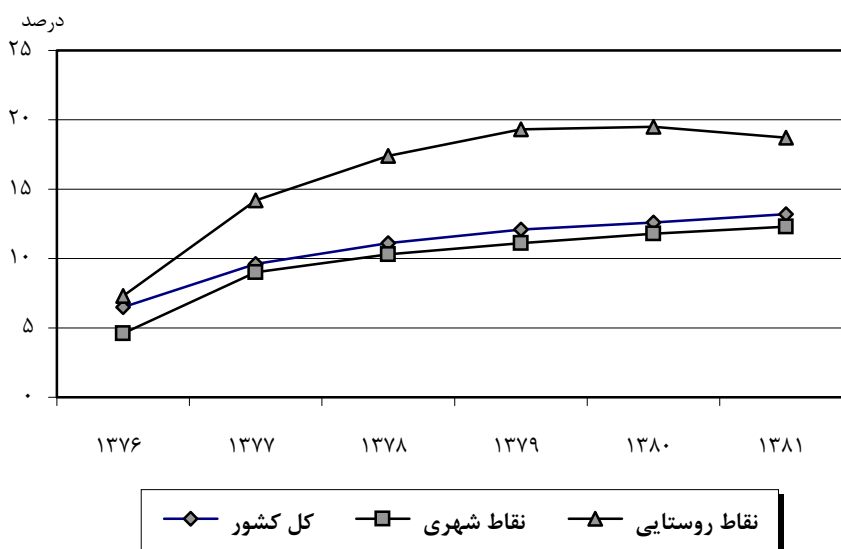
مقایسه میزان بیکاری فارغ التحصیلان دوره‌های آموزش عالی در مناطق شهری و روستایی حاکی از این امر است که در نقاط شهری طی سالهای مزبور، میزان بیکاری از ۴/۶ درصد به ۱۲/۳ درصد افزایش یافته است. در حالی که در نقاط روستایی با توجه به محدود بودن فرصتهای شغلی برای نیروی انسانی تحصیل کرده، این رقم از ۷/۳ درصد به ۱۸/۷ درصد رسیده است.

گزیده مطالب آماری - ۵۸ ————— بررسی وضعیت نیروی کار...

نمودار ۴ روند تغییرات میزان بیکاری نیروی کار فارغ التحصیل آموزش عالی را در مناطق

شهری و روستایی نشان می‌دهد.
نمودار ۴ - میزان بیکاری فارغ التحصیلان دوره های آموزش عالی

کل کشور ، نقاط شهری و نقاط روستایی : ۸۱ - ۱۳۷۶

۳- توزیع نسبی بیکاران دارای تحصیلات عالی^۴ در گروههای عمده سنی

توزیع جمعیت بیکار دارای تحصیلات عالی در گروههای عمده سنی نشان می‌دهد که در سال ۱۳۷۶ گروه سنی ۲۵-۲۹ ساله با ۴۳/۶ درصد، بیشترین درصد جمعیت بیکار دارای تحصیلات عالی را داشته است ولی در سال ۱۳۸۱ اکثریت افراد بیکار دارای تحصیلات عالی (۴۲/۱ درصد) در گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله قرار گرفته اند. به نظر می‌رسد افراد با توجه به روند رو به افزایش مسائل و مشکلات مربوط به یافتن شغل مناسب، قبل از اتمام تحصیلات عالی در جستجوی کار می‌باشند.

جدول ۳ توزیع نسبی بیکاران دارای تحصیلات عالی را در گروههای عمده سنی طی سالهای مورد بررسی نشان می‌دهد.

در سایر قسمتهای مقاله، شاخصهای ارائه شده در مورد فارغ التحصیلان آموزش عالی می‌باشد، لیکن شاخصهای ارائه شده در این قسمت در مورد جمعیتی است که فارغ التحصیل و یا در حال تحصیل می‌باشند.

گزیده مطالب آماری - ۵۸ - بررسی وضعیت نیروی کار...

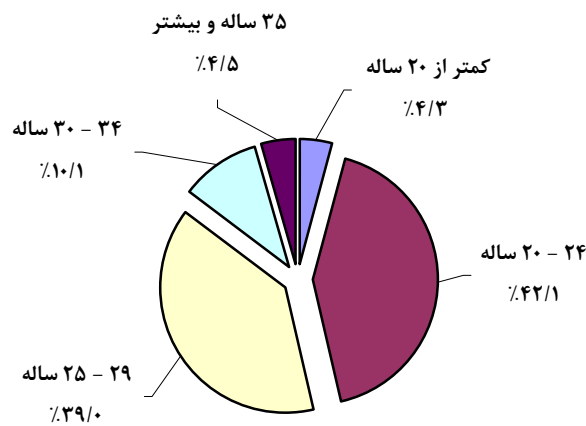
۳- توزیع نسبی بیکاران دارای تحصیلات عالی در گروههای عمده سنی ۸۱-۱۳۷۶

۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹	۱۳۷۸	۱۳۷۷	۱۳۷۶	
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	جمع.....
۴/۳	۱/۷	۲/۵	۱/۰	۱/۱	۲/۳	...کمتر از ۲۰ ساله
۴۲/۱	۴۱/۷	۳۵/۱	۳۰/۶	۲۷/۶	۳۵/۷۲۰-۲۴ ساله
۳۹/۰	۳۸/۹	۴۳/۴	۴۶/۵	۴۷/۰	۴۳/۶۲۵-۲۹ ساله
۱۰/۱	۱۱/۶	۱۰/۶	۱۰/۷	۱۴/۴	۸/۶۳۰-۳۴ ساله
۴/۵	۶/۱	۸/۴	۱۱/۲	۹/۹	۹/۸	...۳۵ ساله و بیشتر

نمودار ۵ توزیع نسبی بیکاران دارای تحصیلات عالی را در گروههای عمده سنی در سال ۱۳۸۱ نشان می دهد.

نمودار ۵ - توزیع نسبی بیکاران دارای تحصیلات عالی

در گروههای عمده سنی : ۱۳۸۱

۴- توزیع نسبی بیکاران فارغ التحصیل دوره‌های آموزش عالی در رشته‌های تحصیلی توزیع نسبی بیکاران فارغ التحصیل دوره‌های آموزش عالی برحسب رشته تحصیلی نشان می‌دهد، در سال ۱۳۸۱ اکثریت بیکاران فارغ التحصیل آموزش عالی (۱۶/۰ درصد) در رشته بازرگانی و مدیریت تحصیل کرده‌اند، پس از آن ۱۵/۲ درصد در رشته‌های مهندسی و ۱۴/۳ درصد در رشته‌های علوم انسانی فارغ التحصیل شده‌اند. در سال ۱۳۷۶ نیز اکثریت فارغ التحصیلان بیکار، کم و بیش دارای رشته‌های تحصیلی مشابه بوده‌اند. جدول ۴ توزیع نسبی بیکاران فارغ التحصیل دوره‌های آموزش عالی را برحسب رشته تحصیلی در سالهای مورد بررسی نشان می‌دهد.

۴- توزیع نسبی جمعیت بیکاران فارغ التحصیل دوره‌های آموزش عالی برحسب

رشته‌های تحصیلی ۸۱-۱۳۷۶

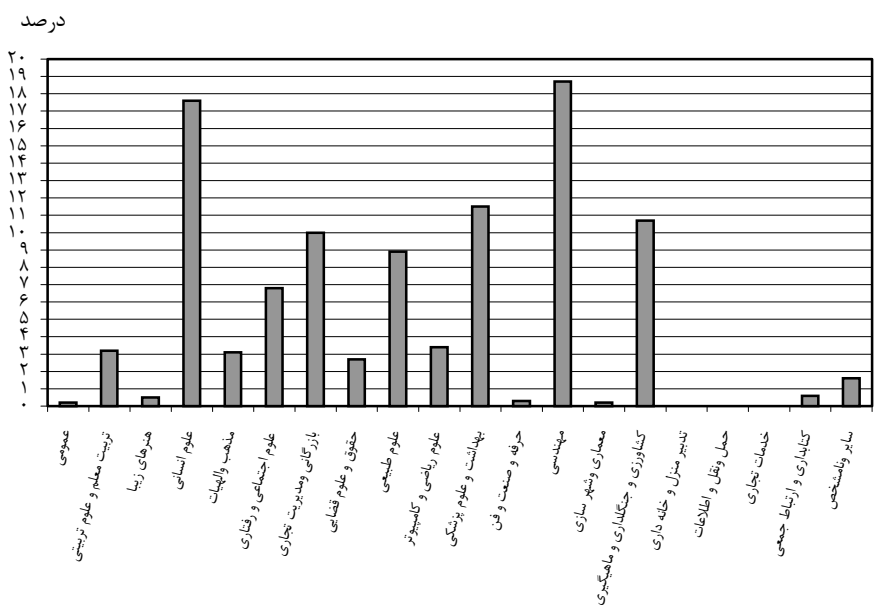
۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹	۱۳۷۸	۱۳۷۷	۱۳۷۶	شرح
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	جمع
۰/۲	۰/۰	۰/۰	۰/۲	۰/۱	۰/۲	عمومی
۳/۲	۳/۶	۴/۱	۳/۰	۲/۲	۳/۲	تربیت معلم و علوم تربیتی
۰/۹	۰/۴	۰/۳	۰/۳	۰/۶	۰/۵	هنرهای زیبا
۱۴/۳	۱۷/۲	۱۴/۵	۱۹/۹	۱۶/۶	۱۷/۶	علوم انسانی
۲/۸	۳/۴	۳/۹	۴/۴	۲/۹	۳/۱	مذهب و الهیات
۸/۰	۶/۶	۹/۱	۶/۲	۹/۹	۶/۸	علوم اجتماعی و رفتاری
۱۶/۰	۱۷/۱	۱۵/۵	۱۵/۱۵	۱۵/۰	۱۰/۰	بازرگانی و مدیریت تجاری
۳/۲	۳/۹	۳/۷	۴/۳	۳/۴	۲/۷	حقوق و علوم قضایی
۷/۶	۶/۱	۵/۹	۵/۳	۷/۰	۸/۹	علوم طبیعی
۶/۴	۴/۱	۵/۴	۳/۴	۳/۱	۳/۴	علوم ریاضی و کامپیوتر
۸/۲	۱۰/۴	۹/۲	۱۱/۳	۱۰/۶	۱۱/۵	بهداشت و علوم پزشکی
۱/۴	۱/۱	۰/۸	۰/۸	۰/۹	۰/۳	حرفه و صنعت و فن
۱۵/۲	۱۵/۵	۱۵/۵	۱۶/۱۶	۱۶/۱	۱۸/۷	مهندسی
۰/۷	۰/۴	۰/۹	۰/۹	۱/۱	۰/۲	معماری و شهرسازی
۸/۵	۸/۴	۹/۲	۱۱/۴	۹/۲	۱۰/۷	کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری
۰/۵	۰/۳	۰/۴	۰/۰	۰/۲	۰/۰	تدبیرمنزل و خانه‌داری
۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	حمل و نقل و ارتباطات
۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	خدمات تجاری
۰/۶	۰/۵	۰/۲	۰/۱	۰/۴	۰/۶	کتابداری و ارتباط جمعی

گزیده مطالب آماری - ۵۸ ————— بررسی وضعیت نیروی کار...

سایر و نامشخص	۱/۶	۰/۹	۰/۵	۱/۵	۱/۰	۲/۲
---------------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----

شایان ذکر است که در سال ۱۳۸۱ اکثریت افراد شاغل فارغ التحصیل دوره‌های آموزش عالی نیز در همین رشته‌ها تحصیل کرده‌اند، به طوری که شاغلان دارای رشته‌های مهندسی ۱۷/۲ درصد، رشته‌های بازرگانی ۱۳/۰ درصد و رشته‌های علوم انسانی ۱۲/۸ درصد بوده‌اند. نمودار ۶ درصد بیکاران فارغ التحصیل دوره‌های آموزش عالی برحسب رشته‌های تحصیلی در سال ۱۳۸۱ را نشان می‌دهد.

نمودار ۶ - درصد بیکاران فارغ التحصیل دوره آموزشی عالی
در رشته‌های تحصیلی : ۱۳۸۱

۵ - نتیجه گیری

با توجه به مباحث مطرح شده که براساس آمارهای موجود مرکز آمار ایران انجام گرفته، در مورد وضع فعالیت تحصیلکردگان دوره های آموزش عالی میتوان گفت همواره بیش از ۸۰ درصد فارغ التحصیلان دوره های آموزش عالی از نظر اقتصادی فعال بوده اند که طی سالهای ۸۱-۷۶ میزان مشارکت اقتصادی آنان کاهش یافته است (جدول ۱). این امر به طور عمده در اثر کاهش میزان مشارکت اقتصادی زنان فارغ التحصیل دوره های آموزش عالی صورت گرفته است که در نتیجه آن سهم زنان خانه دار دارای تحصیلات عالی افزایش یافته است.

بررسی میزان بیکاری فارغ التحصیلان دوره های آموزشی عالی که وارد بازار کار شده اند، نشان می دهد روند تغییرات آن طی سالهای ۸۱-۷۶ افزایشی بوده است به طوری که این میزان از ۶/۵ درصد در سال ۱۳۷۶ به ۱۳/۲ درصد در سال ۱۳۸۱ رسیده است. این مسئله بطور عمده در نتیجه افزایش میزان بیکاری زنان فارغ التحصیل دوره های آموزش عالی بوجود آمده است. با توجه به کاهش میزان مشارکت اقتصادی این دسته از زنان و همچنین افزایش میزان بیکاری آنان به نظر می رسد شرایط بازار کار برای مشارکت و اشتغال زنان فارغ التحصیل آموزش عالی نسبت به مردان نامساعدتر می باشد.

توزیع نسبی جمعیت بیکار دارای تحصیلات عالی در گروههای عمده سنی نشان می دهد، در سال ۱۳۷۶ اکثریت بیکاران دارای تحصیلات عالی در گروه سنی ۲۰-۲۹ ساله قرار داشته اند که با تغییراتی در سال ۱۳۸۱، گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله اکثریت بیکاران دارای تحصیلات عالی را به خود اختصاص داده است. به نظر می رسد با توجه به شرایط نامناسب اشتغال فارغ التحصیلان آموزش عالی، برخی دانشجویان از سالهای آخر تحصیل، شروع به جستجوی کار می نمایند. لازم به ذکر است همواره اکثر بیکاران فارغ التحصیل آموزش عالی در رشته های علوم انسانی، بازرگانی و مدیریت تجاری و مهندسی تحصیل کرده اند.

با توجه به میزان مشارکت اقتصادی فارغ التحصیلان آموزش عالی و نیز میزان بیکاری آنان می بایست کمبود ظرفیتهای اشتغال با مد نظر قرار دادن گروههای عمده سنی بیکاران و رشته تحصیلی آنان بررسی و راهکارهای لازم اندیشیده شود و همچنین با توجه به نیازهای اشتغال در بخشهای مختلف اقتصادی، مدیریت صحیح در امر کیفیت و کمیت آموزش عالی در پیش گرفته شود.

پیوست

با توجه به اینکه این مقاله بر اساس اطلاعات حاصل از طرح نمونه‌ای آمارگیری از ویژگیهای اشتغال و بیکاری خانوار تهیه گردیده است و همچنین به دلیل عدم دسترسی آسان به خطاهای نمونه‌ای مربوط به صفات مورد استفاده، در اینجا سعی شده است حتی‌الامکان ارقام خام مبنای محاسبه میزانها و صفات مورد نظر در جامعه نمونه ارائه شود تا خوانندگان بتوانند با توجه به حجم نمونه و سهم جامعه مورد نظر در نمونه از نتایج بدست آمده، به نحو مطلوب استفاده نمایند.

نکته:

در طرح آمارگیری از ویژگیهای اشتغال و بیکاری ۱۳۸۱، اعضای خانوارهای دستجمعی در خانوارهای معمولی ساکنی که قبل از پیوستن به خانوار دستجمعی عضو آن بوده‌اند و قرار است دوباره به آن خانوار بازگردند، آمارگیری شده‌اند. برای فراهم شدن امکان مقایسه اطلاعات نمونه‌های سالهای ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۱ لازم بود جامعه آماری اطلاعات، یکسان باشد، از این رو در اطلاعات سال ۱۳۸۱ اعضای خانوار دستجمعی حذف شده و محاسبات با استفاده از اطلاعات اعضای خانوارهای معمولی ساکن انجام گرفته است.

گزیده مطالب آماری - ۵۸ ————— بررسی وضعیت نیروی کار...

۱- کل جمعیت خانوارهای نمونه (نفر)

شرح	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱
کل کشور						
مرد و زن	۴۸۸۸۱۹	۵۶۵۷۵۳	۵۳۲۸۳۹	۵۰۰۲۷۰	۴۵۹۳۱۵	۴۷۳۸۹۸
مرد	۲۴۶۸۴۳	۲۸۵۴۶۸	۲۶۹۴۲۷	۲۵۲۷۵۲	۲۳۲۳۲۴	۲۳۹۳۸۵
زن	۲۴۱۹۷۶	۲۸۰۲۸۴	۲۶۳۴۱۱	۲۴۷۵۱۷	۲۲۶۹۹۰	۲۳۴۵۱۲
نقاط شهری	۲۸۲۵۴۸	۳۲۵۴۷۹	۲۹۹۷۳۶	۲۸۵۶۱۹	۲۶۳۹۶۵	۲۶۸۷۹۱
نقاط روستایی	۲۰۶۲۷۱	۲۴۰۲۷۲	۲۳۳۱۰۲	۲۱۴۶۴۹	۱۹۵۳۴۸	۲۰۵۱۰۶

۲- جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر خانوارهای نمونه (نفر)

شرح	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱
کل کشور						
مرد و زن	۳۷۳۷۸۴	۴۴۵۶۸۸	۴۲۷۱۴۵	۴۰۷۹۹۳	۳۸۰۷۲۹	۳۹۷۴۱۴
مرد	۱۸۷۷۸۲	۲۲۴۰۷۶	۲۱۵۱۶۴	۲۰۵۵۸۹	۱۹۲۲۲۸	۲۰۰۱۴۱
زن	۱۸۶۰۰۲	۲۲۱۶۱۱	۲۱۱۹۸۱	۲۰۲۴۰۳	۱۸۸۵۰۱	۱۹۷۲۷۳
نقاط شهری	۲۲۰۷۲۶	۲۶۲۳۰۰	۲۴۵۴۶۳	۲۳۷۸۷۳	۲۲۲۳۰۵	۲۲۹۰۳۲
نقاط روستایی ...	۱۵۳۰۵۸	۱۸۳۳۸۷	۱۸۱۶۸۲	۱۷۰۱۲۰	۱۵۸۴۲۴	۱۶۸۳۸۱

گزیده مطالب آماری - ۵۸ ————— بررسی وضعیت نیروی کار ...

۳- جمعیت فعال خانوارهای نمونه (نفر)

شرح	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱
کل کشور						
مرد و زن	۱۲۹۶۹۳	۱۶۲۵۸۷	۱۵۷۸۹۱	۱۵۱۷۴۵	۱۴۱۵۹۶	۱۴۶۳۹۱
مرد	۱۱۱۲۱۰	۱۳۶۳۱۵	۱۳۳۰۹۴	۱۲۷۶۴۰	۱۱۹۳۸۰	۱۲۵۱۱۴
زن	۱۸۴۸۳	۲۶۲۷۲	۲۴۷۹۶	۲۴۱۰۵	۲۲۲۱۶	۲۱۲۷۶
نقاط شهری	۷۳۹۵۹	۹۰۴۲۶	۸۶۶۶۱	۸۴۸۵۳	۷۹۶۵۳	۸۱۹۴۶
نقاط روستایی ...	۵۵۷۳۴	۷۲۱۶۱	۷۱۲۲۹	۶۶۸۹۱	۶۱۹۴۳	۶۴۴۴۴

۴- جمعیت بیکار خانوارهای نمونه (نفر)

شرح	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱
کل کشور						
مرد و زن	۱۶۹۹۵	۲۰۲۹۶	۲۱۳۸۳	۲۱۶۲۶	۲۰۱۳۸	۱۹۱۴۱
مرد	۱۴۲۳۴	۱۶۶۸۴	۱۸۰۰۸	۱۷۶۵۹	۱۵۷۲۰	۱۴۳۷۴
زن	۲۷۶۱	۳۶۱۲	۳۳۷۴	۳۹۶۶	۴۴۱۸	۴۷۶۶
نقاط شهری	۹۳۸۹	۱۱۸۶۰	۱۲۱۵۱	۱۲۶۴۷	۱۱۷۵۸	۱۱۹۲۸
نقاط روستایی ...	۷۶۰۶	۸۴۳۶	۹۲۳۱	۸۹۷۹	۸۳۸۰	۷۲۱۲

گزیده مطالب آماری - ۵۸ ————— بررسی وضعیت نیروی کار ...

۵ - جمعیت بیکار بر حسب گروه‌های عمده سنی در خانوارهای نمونه (نفر)

شرح	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱
جمع	۳۹۵۱۹	۲۰۲۹۶	۲۱۳۸۳	۲۱۶۲۶	۲۰۱۳۸	۱۹۱۴۱
کمتر از ۲۰ ساله	۴۷۳۱	۵۱۰۴	۵۱۶۸	۵۳۰۶	۵۰۹۷	۴۴۹۰
۲۰-۲۴ ساله	۵۲۰۹	۶۹۱۷	۷۵۶۳	۷۸۷۸	۷۸۸۸	۷۶۶۳
۲۵-۲۹ ساله	۲۸۰۸	۳۵۶۰	۳۹۲۵	۳۸۳۹	۳۴۳۷	۳۵۱۹
۳۰-۳۴ ساله	۱۱۷۸	۱۵۳۶	۱۵۱۹	۱۵۶۵	۱۴۴۱	۱۳۷۷
۳۵ ساله و بیشتر ..	۳۰۶۹	۳۱۷۴	۳۲۰۴	۳۰۳۳	۲۲۷۰	۲۰۸۷

گزیده مطالب آماری - ۵۸ ————— بررسی وضعیت نیروی کار...

۶- جمعیت فارغ التحصیل دوره‌های آموزش عالی بر حسب رشته‌های تحصیلی در خانوار های نمونه (نفر)

شرح	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱
جمع.....	۱۰۵۷۴	۱۴۸۵۴	۱۵۲۱۷	۱۵۹۲۸	۱۶۲۵۸	۱۷۸۵۵
عمومی.....	۸۳	۶۸	۵۴	۴۱	۴۶	۶۸
تربیت معلم و علوم تربیتی.....	۱۷۳۶	۱۷۴۰	۱۷۴۶	۱۸۶۴	۱۸۱۱	۱۷۹۶
هنرهای زیبا.....	۳۷	۱۰۲	۱۴۱	۱۲۰	۱۴۴	۱۰۹
علوم انسانی.....	۱۵۳۷	۲۱۷۰	۲۰۹۸	۲۲۱۵	۲۴۰۸	۲۴۸۵
مذهب و الهیات.....	۴۱۲	۴۵۰	۵۵۳	۵۲۲	۵۹۰	۶۸۴
علوم اجتماعی و رفتاری.....	۷۳۲	۱۱۷۵	۱۱۴۱	۱۲۸۲	۱۱۹۶	۱۲۸۰
بازرگانی و مدیریت تجاری.....	۹۲۹	۱۵۴۴	۱۷۲۲	۱۸۷۴	۱۹۸۹	۲۳۲۱
حقوق و علوم قضایی.....	۲۱۳	۳۶۹	۴۸۰	۴۰۷	۴۸۹	۴۸۶
علوم طبیعی.....	۸۰۴	۱۱۵۶	۱۱۱۷	۱۰۲۰	۱۰۹۷	۱۲۹۹
علوم ریاضی و کامپیوتر بهداشت و علوم پزشکی.....	۵۳۰	۷۲۶	۷۶۸	۸۱۸	۸۱۸	۹۵۷
پزشکی.....	۱۱۵۳	۱۵۸۰	۱۵۳۱	۱۶۶۲	۱۶۳۶	۱۶۶۰
حرفه و صنعت و فن ..	۶۵	۱۲۶	۱۱۰	۱۲۸	۱۲۰	۱۷۸
مهندسی.....	۱۴۹۳	۲۳۹۹	۲۳۶۴	۲۴۶۵	۲۳۹۳	۲۷۳۵
معماری و شهرسازی.....	۲۵	۹۰	۱۰۸	۹۰	۱۰۶	۹۷
کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری.....	۴۴۸	۶۷۹	۷۰۹	۸۳۱	۷۹۸	۷۹۱
تدبیر منزل و خانه‌داری حمل و نقل و ارتباطات.....	۱۱	۱۱	۱۲	۳۸	۲۳	۳۴
خدمات تجاری.....	۲	۰	۵	۲	۵	۵
کتابداری و ارتباط جمعی.....	۲۴	۵۸	۳۲	۴۰	۶۵	۷۸
سایر و نامشخص.....	۳۲۵	۳۸۲	۴۵۸	۴۹۰	۴۹۹	۷۷۸

گزیده مطالب آماری - ۵۸ ————— بررسی وضعیت نیروی کار ...

۷- جمعیت فارغ التحصیل دوره‌های آموزش عالی در خانوارهای نمونه (نفر)

شرح	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱
کل کشور						
مرد و زن	۱۰۵۷۴	۱۴۸۵۴	۱۵۲۱۷	۱۵۹۲۸	۱۶۲۵۸	۱۷۸۵۵
مرد	۷۲۴۴	۹۸۹۷	۱۰۱۳۱	۱۰۲۳۷	۱۰۴۳۶	۱۱۲۳۲
زن	۳۳۳۰	۴۹۵۷	۵۰۸۶	۵۶۹۰	۵۸۲۲	۶۶۲۳
نقاط شهری	۹۴۱۲	۱۳۴۵۵	۱۳۶۵۴	۱۴۲۰۰	۱۴۵۹۱	۱۵۸۰۸
نقاط روستایی ...	۱۱۶۲	۱۳۹۸	۱۵۶۳	۱۷۲۷	۱۶۶۶	۲۰۴۷

۸- جمعیت فعال فارغ التحصیل دوره‌های آموزش عالی در خانوارهای نمونه (نفر)

شرح	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱
کل کشور						
مرد و زن	۹۴۸۶	۱۲۷۲۳	۱۳۱۸۷	۱۳۷۳۲	۱۳۷۱۷	۱۴۸۱۵
مرد	۶۷۶۸	۹۰۵۷	۹۳۵۷	۹۵۱۶	۹۴۹۸	۱۰۱۰۵
زن	۲۷۱۸	۳۶۶۵	۳۸۳۰	۴۲۱۵	۴۲۱۷	۴۷۱۰
نقاط شهری	۸۳۷۱	۱۱۳۹۱	۱۱۶۹۱	۱۲۰۹۴	۱۲۱۶۲	۱۲۹۳۷
نقاط روستایی ...	۱۱۱۵	۱۳۳۱	۱۴۹۶	۱۶۳۷	۱۵۵۴	۱۸۷۷

گزیده مطالب آماری - ۵۸ - بررسی وضعیت نیروی کار ...

۹- جمعیت بیکار فارغ التحصیل دوره‌های آموزش عالی در خانوارهای نمونه (نفر)

شرح	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱
کل کشور						
مرد و زن	۶۱۹	۱۲۱۶	۱۴۶۶	۱۶۵۹	۱۷۳۴	۱۹۴۷
مرد	۳۸۵	۷۴۳	۸۹۴	۹۴۹	۸۶۱	۹۳۲
زن	۲۳۴	۴۷۳	۵۷۲	۷۱۰	۸۷۲	۱۰۱۵
نقاط شهری	۵۳۸	۱۰۲۷	۱۲۰۶	۱۳۴۳	۱۴۳۰	۱۵۹۶
نقاط روستایی ...	۸۱	۱۸۹	۲۶۰	۳۱۶	۳۰۳	۳۵۱

۱۰- جمعیت بیکار دارای تحصیلات عالی بر حسب گروه‌های عمده سنی در خانوارهای نمونه

(نفر)

شرح	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱
جمع	۲۸۷۹	۱۳۰۸	۱۶۸۹	۱۹۱۰	۲۰۷۳	۲۳۸۵
کمتر از ۲۰ ساله	۱۷	۱۴	۱۷	۴۸	۳۵	۱۰۲
۲۰-۲۴ ساله	۲۶۵	۳۶۱	۵۱۵	۶۷۰	۸۶۲	۱۰۰۳
۲۵-۲۹ ساله	۳۲۴	۶۱۵	۷۸۳	۸۲۷	۸۰۵	۹۲۸
۳۰-۳۴ ساله	۶۴	۱۸۸	۱۸۱	۲۰۲	۲۳۹	۲۴۱
۳۵ ساله و بیشتر ..	۷۳	۱۲۸	۱۸۹	۱۶۰	۱۲۷	۱۰۸

گزیده مطالب آماری - ۵۸ - بررسی وضعیت نیروی کار...

۱۱- جمعیت بیکار فارغ التحصیل دوره‌های آموزش عالی بر حسب رشته‌های تحصیلی در خانوارهای نمونه (نفر)

شرح	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱
جمع.....	۶۱۹	۱۲۱۶	۱۴۶۶	۱۶۵۹	۱۷۳۴	۱۹۴۷
عمومی.....	۱	۱	۳	۰	۰	۴
تربیت معلم و علوم تربیتی.....	۲۰	۲۶	۴۴	۶۷	۶۲	۶۲
هنرهای زیبا.....	۳	۷	۵	۵	۷	۱۸
علوم انسانی.....	۱۰۹	۲۰۰	۲۱۷	۲۳۹	۲۹۶	۲۷۷
مذهب و الهیات.....	۱۹	۳۵	۶۴	۶۵	۵۹	۵۴
علوم اجتماعی و رفتاری.....	۴۲	۱۲۰	۹۰	۱۵۰	۱۱۴	۱۵۶
بازرگانی و مدیریت تجاری.....	۶۲	۱۸۱	۲۲۶	۲۵۵	۲۹۴	۳۱۱
حقوق و علوم قضایی.....	۱۷	۴۱	۶۳	۶۱	۶۷	۶۳
علوم طبیعی.....	۵۵	۸۴	۷۷	۹۷	۱۰۶	۱۴۷
علوم ریاضی و کامپیوتر.....	۲۱	۳۷	۴۹	۸۹	۷۰	۱۲۵
بهداشت و علوم پزشکی.....	۷۱	۱۲۸	۱۶۵	۱۵۲	۱۸۰	۱۵۹
حرفه و صنعت و فن.....	۲	۱۱	۱۲	۱۳	۱۹	۲۷
مهندسی.....	۱۱۶	۱۹۴	۲۵۷	۲۵۵	۲۶۸	۲۹۵
معماری و شهرسازی.....	۱	۱۳	۱۳	۱۵	۷	۱۳
کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری.....	۶۶	۱۱۱	۱۶۷	۱۵۲	۱۴۴	۱۶۵
تدبیر منزل و خانه‌داری.....	۰	۲	۰	۷	۵	۱۰
حمل و نقل و ارتباطات.....	۰	۰	۰	۰	۰	۰
خدمات تجاری.....	۰	۰	۰	۰	۰	۰
کتابداری و ارتباط جمعی.....	۴	۵	۱	۳	۸	۱۱
سایر و نامشخص.....	۱۰	۱۱	۷	۲۴	۱۸	۴۲

مراجع:

- طرح آمارگیری از ویژگیهای اشتغال و بیکاری خانوار، آبان ۱۳۷۶، مرکز آمار ایران.
- طرح آمارگیری از ویژگیهای اشتغال و بیکاری خانوار، آبان ۱۳۷۷، مرکز آمار ایران.
- طرح آمارگیری از ویژگیهای اشتغال و بیکاری خانوار، آبان ۱۳۷۸، مرکز آمار ایران.
- طرح آمارگیری از ویژگیهای اشتغال و بیکاری خانوار، آبان ۱۳۷۹، مرکز آمار ایران.
- طرح آمارگیری از ویژگیهای اشتغال و بیکاری خانوار، آبان ۱۳۸۰، مرکز آمار ایران.
- طرح آمارگیری از ویژگیهای اشتغال و بیکاری خانوار، آبان ۱۳۸۱، مرکز آمار ایران.
- اشتغال در جهان سوم (مسائل و استراتژی)، ترجمه احمد خزاعی، سازمان برنامه و بودجه، مرکز مدارک اقتصادی، اجتماعی و انتشارات، تهران. ۱۳۶۸.
- اقتصاد رشد و توسعه، جلد اول، دکتر مرتضی قره باغیان، نشر نی، ۱۳۷۰.